

KESKKONNAAMET

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti tuleviku heaks

9. Tööleht: Eesti maastike teke

Mõiste: Maastiku mõiste erinevates valdkondades on väga erinev. Maastik on see meie poolt tajutav eripärase väljanägemisega ala, mis kujuneb looduslike tegurite ja inimtegevuse vastastikusel mõjul. Loodusmaastik. Kultuurmaastik. Tehismaastik. Pärandmaastik. Eestis tuntakse sõna maastik umbes sada aastat.

- Umbes pool Eesi pindalast jääb kõrgusvahemiku:
  - 10 - 50 m
  - 50 - 100 m*
  - 100 – 200 m
- Kõrgeim mägi Eestis on:
  - Suur-Munamägi*
  - Pärdi mägi
  - Vooremägi
- Ühenda pinnavormi tekkeviisi ja pinnavorm:

a. Kosmogeense tekkeviisid	älved
b. Geogeense tekkeviisid	karjäärid
c. Biogeense tekkeviisid	voored
d. Antropogeense tekkeviisid	meteoriidikraatrid
- Vooremaa tekkis:
  - Meteoriitide aktiivse langemise tõttu
  - Inimeste tegevuse läbi
  - Liustiku sulades maha jäetud moreenist*
- Eesti suurima maapealse osaga rändrahn on:
  - Linda-Neitsi kivi
  - Ehalkivi*
  - Assaku nõiakivi

Arutlemisteemad:

- Millised on Eesti kõige põnevamad pinnavormid?** Eesti on pinnavormid poolest väga mitmekesine - voored, oosid, moreenkünkad, mõhnastikud, jõeorud, pangad, lited jne. *Õpilased saavad rääkida kohtadest, kus nad on käinud ning millised mälestused neil seal on, juurde saab otsida erinevate pinnavormide kujunemisega seotud legende.*

2. **Kuidas on inimene mõjutanud Eesti pinnavorme viimase 100 aasta jooksul?** Põlevkivi ja paekivi kaevandamisega seotud probleemid – ammendatud karjäärid, aheraine mäed ja langatused, liiva ja kruusa kaevandamine, tehisjärved, ammendatud turbaväljad. Alade rekultiveerimine ja uute ökosüsteemide kujunemine. Siin saab rääkida kaevandustest ning sealt välja kaevatud kivimikuhjadest. Saab rääkida ka tehisjärvedest.

3. **Meteoriidikraatrid Eestis, millised neist on kõige tuntumad?** Õpilased saavad otsida teavet Eestis asuvate meteoriidikraatrite kohta (vanus, legendid, uskumused jne). Võimalus jagada muljeid Eestis (mujal maailmas) külastatud kraatrite kohta.

4. **Kuidas on inimene aegade vältel muutnud Eesti maastikku?** Eesti maastik näeks ilma inimesteta väga erinev välja. Aegade jooksul oleme me enda ümber olevat keskkonda kujundanud nii nagu oleme näinud vajalikuna. Oleme raiunud maha metsi, kaevanud maavarasid, kuhjanud soojuselektrijaamade jääkidest kokku tuhamägesid jne.

5. **Maastik kujutamine kunstis** (maastikumaalid, maastikufotod) ja kultuuris (kohapärimused, kohanimed jt).

6. **Kas Eestil on vaja vaja valida rahvusmaastikku?** Missugune maastik võiks see olla ja miks?

Huvitavat lisamaterjali:

http://entsyklopeedia.ee/artikkel/eesti_pinnamood - Eesti pinnamood, Eesti Entsüklopeedia

http://et.wikipedia.org/wiki/Eesti_maastikuline_liigestus – Eesti maastikuline liigitus, Vikipeedia

<http://www.tlu.ee/~palang/2012/maastikuraamat.pdf> - Maastik: Loodus ja kultuur. Maastiku käsitlusi Eestis. Hannes Palang ja Helen Sooväli, Tartu Ülikool